

**บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของ
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์***
**THE ROLES OF BUDDHIST MONKS IN EDUCATIONAL MANAGEMENT
OF SUNDAY BUDDHISM EDUCATIONAL CENTER**

พระวัชร เทวาสรีนาโค (เลขาลักษณ์)

Phra Watchara Tewasirinako (Lakaluk)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: watchara_2536@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้เขียนได้ศึกษาจากการเรียนการสอนของพระภิกษุสงฆ์ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งการจัดการศึกษานั้นถือเป็นหลักการที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษา โดยอาศัยทักษะกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กัน กระบวนการสร้างความสัมพันธ์นั้นมีอยู่ทั้งหมด 4 ประการอันได้แก่ 1) ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน 2) ผู้เรียนกับผู้เรียน 3) ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม 4) ผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม หากเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีทั้ง 4 ประการแล้วนั้น ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพในตัวของผู้เรียน อีกทั้งผู้สอนซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์นั้นก็ย่อมสามารถสอนหลักธรรม หรือเนื้อหาของการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบของทั้ง 4 องค์ประกอบจึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างและเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดการหลักสูตร ลงมือปฏิบัติจัดการเรียนการสอน การวัดผลการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หลังจากที่มีการเรียนการสอนแล้ว เพื่อพัฒนาและปรับปรุงต่อไป ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่เสริมสร้างพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้เข้มแข็ง มีวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษา พระภิกษุสงฆ์ช่วยอบรม สั่งสอนเยาวชนทั้งหลายให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของพระพุทธศาสนา หน้าที่ชาวพุทธ หรือแม้แต่ความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดการ การเรียนรู้ที่ถูกต้อง มีการวางแผนการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลของผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แสดงให้เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาฯ ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

* Received 20 June 2020; Revised 1 August 2020; Accepted 20 August 2020

คำสำคัญ: บทบาทของพระสงฆ์, การจัดการศึกษา, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

Abstract

This article wants to point out the role of monks in the educational management of the Sunday Buddhist Studies Center. The author studied from the teaching of the monks in the Sunday Buddhist Studies Center, where education is considered an important principle in driving education. By using related process skills There are 4 processes of relationship building, which are 1) between the instructor and the student, 2) the student and the student, 3) the student and the environment, 4) the teacher and the environment. Which if all 4 good interactions occur Would lead to good and effective learning for the learners, as well as the monks who teach the principles or the content of the teaching to the full extent Therefore, learning management that has all four components is an important part in building and enhancing student achievement. By beginning with the teaching and learning planning Course management Start teaching and learning management Evaluation of teaching and learning and evaluation of student learning After teaching and learning for further development and improvement. Therefore, Sunday Buddhism Education Center Regarded as a place Which strengthens the power of the mind (houses, temples, schools) to strengthen, with the temple as the center of education with a monk to help train Teach all young people to have knowledge. Understanding of Buddhism Buddhist duty or even knowledge in various matters that have been taught and taught Therefore it is absolutely necessary to have a management Correct learning There is a learning plan. There is measurement and evaluation of learners. And academic achievement of learners improved Therefore be able to show that the role of monks in the provision of education Truly successful.

Keywords: The Role of Monks, Educational Management, Buddhist Sunday Center

บทนำ

ประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนไทยส่วนใหญ่ของประเทศล้วนแล้วแต่นับถือพระพุทธศาสนา ยอมรับและน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ

เข้ามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีความเลื่อมใสศรัทธาให้มีความสำคัญ และแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่าพระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีวัตรปฏิบัติที่ดีงามตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือตามหลักพระธรรมวินัย จึงทำให้พระสงฆ์ได้รับการยอมรับและได้รับการนับถือจากพุทธศาสนิกชน ถือเป็นบุคคลต้นแบบแห่งความประพฤติที่จะนำไปสู่การบรรลุสู่สังคมในอุดมคติ เพราะพระสงฆ์มีจารีตมีหลักการปฏิบัติตนและหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ดีงาม ผ่านหลักธรรมคำสอนที่เรียกว่าพระธรรมวินัย ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์จึงถือว่ามีความสำคัญต่อพุทธศาสนาและสังคมเป็นอย่างมาก เพราะหากพระสงฆ์ประพฤติในทางเสียหายก็จะทำให้ศาสนามีความเศร้าหมองและประชาชนเสื่อมความศรัทธาเมื่อประพฤติปฏิบัติชอบ คุณประโยชน์ก็จะเกิดแก่สังคมสงฆ์นั้น (กรมศาสนา, 2560)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนให้เยาวชนให้มีความประพฤติดีงาม มีจิตสำนึกที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นแหล่งที่ให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน รวมทั้งประกอบอาชีพได้ (กรมศาสนา, 2560)

ดังนั้น วัดจึงถือว่าเป็นสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามประเพณีดั้งเดิม ครั้นเมื่อรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวตะวันตก วัดหลายแห่งทั้งในเมืองหลวงและหัวเมือง ต่างได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือยกระดับทางการศึกษา โดยถือเป็นศูนย์กลางของการศึกษาระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน โดยมีการจัดการศึกษาทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนา และ วิชาสามัญ ทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประวัติศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศศรีลังกาจากนั้นได้ขยายไปยังประเทศอื่น ๆ ที่มีพระภิกษุชาวลังการไปจัดตั้งสำหรับในประเทศไทยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ เริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณปีพ.ศ. 2496 – 2500 โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง (สมัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ องค์กรพุทธศาสนานายกมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมณศักดิ์สุดท้ายเป็นที่สมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์ ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและศรีลังกาเห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่า และศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนได้ผลดีมากและจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทยจึงได้ปรารภถึงการสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกา

แก่พระเจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีดำริว่า “โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรจะต้องให้มี ขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะเด็กและเยาวชนมีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อไป และยังเป็น การส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (กรมศาสนา, 2560)

อีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้ศึกษาและรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้อง ตามสมควรแก่วัยของตน ประกอบกับในสมัยนั้นพระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำบุตรหลานของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไปที่สนใจมาฟังบรรยายธรรม ฟีกสมาธิในวันอาทิตย์ ซึ่งพากันวิ่งเล่นบริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่นนิทานและสอนธรรมะ นอกจากนั้นทางโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะ อบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้น พระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการขอเสนอ อนุมัติ ต่อทางสภามหาวิทยาลัยเพื่อเปิดสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น และได้รับ อนุมัติให้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความสนใจมีการจัดตั้ง ขยายไปยังวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศต่อมาทางราชการได้พิจารณาเห็นว่า สภาพสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะ ประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือ ประพฤติตนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เด็กและเยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวชาวพุทธ จึงขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังนั้นหากทาง ราชการสนับสนุนให้วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ขึ้นโดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ได้รับการอบรม ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยการศึกษา และได้ใช้เวลาว่างวันหยุด การศึกษา ได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดมีบทบาทการปฏิบัติ ภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนให้ เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยตลอดไป ด้วยเหตุนี้ กรมการศาสนาในฐานะ เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ด้านการรับรองงานกาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการ พระพุทธศาสนาที่ต้องทำนุบำรุงส่งเสริมเป็นพิเศษในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่ บรรพกาล จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตั้งแต่ ปีงบประมาณ 2520 เป็นต้นมา โดยในระยะแรกได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนวัดต่าง ๆ ที่เปิด ดำเนินการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยงบประมาณที่จำกัดและได้เห็นความสำคัญ ของการเผยแผ่ปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ โดยการ

จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อสอนวิชาพระพุทธศาสนาขึ้นในวัดที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์ จึงได้เสนอโครงการส่งเสริมต่อรัฐบาลเพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลทุกสมัยก็ได้เห็นความสำคัญของงานด้านนี้ ว่าเป็นการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชนที่มีเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญยิ่ง จึงได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องทุกปี ในปี พ.ศ. 2523 เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางและสอดคล้องกับระเบียบทางราชการ (กรมศาสนา, 2560)

โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศได้เปลี่ยนชื่อจากคำว่า “โรงเรียน” เป็น “ศูนย์ศึกษา” จึงมีชื่อเป็นทางการมาจนปัจจุบันนี้ว่า “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” และกำหนดให้ใช้อักษรย่อว่า “ศพอ” พระพุทธศาสนา มีความเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบันนี้ ก็โดยอาศัยพุทธบริษัทช่วยกันทำนุบำรุงส่งเสริม เยาวชนจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า จะต้องได้รับการฝึกฝน พัฒนาจิตใจให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา เยาวชนจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญของประเทศชาติ และพระพุทธศาสนา ในอนาคต (กรมศาสนา, 2560)

ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

วัดในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี ระบบการศึกษาสมัยใหม่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้คนไทยห่างไกลออกไปจากวัดมากขึ้นทุกที ทั้ง ๆ ที่วัดยังคงมีภาพของความเป็นผู้ให้อยู่อย่าง ไม่เปลี่ยนแปลง แต่การที่วัดได้ มีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในสายตาของคนในสังคม ก่อให้เกิดผลกระทบเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมชาวพุทธแบบดั้งเดิมของคนไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิสมาคมสถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรมวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (พระครูอุทัยปริยัติโกศล, 2560)

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่สังคมไทยส่วนใหญ่นับถือ และสืบทอดกันมาเป็นช้านาน ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญของวิถีชีวิตของคนไทย พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ด้านการศึกษา ในอดีตที่ผ่านมา วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านการศึกษา พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนจัดการศึกษาเล่าเรียน ถึงแม้ในปัจจุบันบทบาทเหล่านี้จะลดน้อยลงไป เนื่องจากสาเหตุใดก็ตาม สิ่งที่เราควรคำนึงถึงก็คือ พระพุทธศาสนามีความสำคัญทางการศึกษา โดยมีบทบาทที่สำคัญอยู่ 2 ประการ ที่เป็นพื้นฐานของสภาพปัจจุบันในทางการศึกษาของพระพุทธศาสนา คือ

1.1 ประเพณีที่วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนของชุมชน และพระสงฆ์เป็นครูผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน

1.2 ประเพณีบวชเรียน นั่นคือการบวชเพื่อที่จะเรียนหนังสือ ซึ่งอาจจะเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม

นอกจากนี้วัดยังเป็นแหล่งศิลปวิทยาการ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ เช่น มีคัมภีร์โบราณ มีศิลปจารึก มีจารึกถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งด้านการแพทย์แผนโบราณ ด้านยาสมุนไพร ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ด้านศิลปะ เป็นต้น

2. ด้านสังคม พระพุทธศาสนา มุ่งเน้นความสำคัญในเรื่องการสร้างสันติสุขภายในของแต่ละคน และเมื่อแต่ละคนมีความสุขแล้วก็จะส่งผลต่อสังคมที่มีสันติสุขไปด้วย จะเห็นได้จากหลักพุทธธรรมเพื่อความดีงามแห่งสังคม เช่น ทาน ธรรมที่คุ้มครองโลก สังคหวัตถุ เป็นต้น นอกจากหลักพุทธธรรมแล้ว วัดยังเป็นศูนย์กลางในด้านพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นแหล่งสังคมสงเคราะห์ เช่น เป็นศูนย์ฝึกวิชาชีพของชุมชน ศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็ก ศูนย์สงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายแรง ต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนพระก็จะทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตใจและผู้นำทางสังคม เช่น ผู้นำในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้นำในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้นำทางการอบรมจิตใจของคนในสังคมให้ดีงาม เป็นต้น

3. ด้านศิลปกรรม พุทธสถานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการก่อสร้างขึ้นมาด้วยจิตศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน จึงก่อให้เกิดความปราณีต งดงาม แสดงถึงความ เป็นศิลปะอย่างสูงส่ง และแสดงถึงความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย การก่อสร้างพุทธสถานเหล่านี้ นอกจากจะทรมุ่งแต่ด้วยกำลังกายและกำลังทรัพย์แล้ว ยังมุ่งเท จิตใจที่ดีงาม เคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาด้วย เป็นการทำบุญกุศล และเป็นสถานที่ปฏิบัติ ศาสนกิจของพระภิกษุ และพุทธศาสนิกชน เป็นสถานที่สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวร และเพื่อเชิดชูความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ดังนั้นวัดจึงเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ ทั้งในการวิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม เป็นต้น

ปัจจุบันเมื่อประเทศไทยเป็นประเทศประชาธิปไตยมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีการค้า การลงทุนทำให้ประชาชนได้รับเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลหล่อหลอมทำให้คนไทยมีค่านิยมวิถีชีวิตทัศนคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมสมดังที่ ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่า ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากอำนาจและภาวะครอบงำทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เกิดจากศูนย์อำนาจทางโลกตะวันตกที่ชักนำให้มนุษย์ในสังคมโลกมีความรู้สึกนึกคิดที่เหมือนหรือมีความประพฤติคล้ายกันในลักษณะสังคมโลกาภิวัตน์ (Globalization) ผลที่ตามมาคือ ภาวะล่มสลายของศีลธรรม ที่จะนำไปสู่การทำลายความเป็นมนุษย์ชาติ (ประเวศ วะสี, 2547) อีกทั้งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงปัญหาทางด้านสังคมซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าศีลธรรมได้เสื่อมถอยลง เห็นได้จากข่าวอาชญากรรมตามหน้าหนังสือพิมพ์มีให้พบเห็นกันอยู่ทุกวันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแบบอย่างตะวันตกทำให้ผู้คนละทิ้งความคิด และคุณธรรมจึงส่งผลให้คุณธรรมทางด้านจิตใจลดต่ำลงเกิดปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย ซึ่งสรุป สาเหตุได้ 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นแรก ปัญหาความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมของการบริโภค หรือความต้องการวัตถุ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม มีโจร ผู้ร้ายทั้งโจรในเครื่องบิน และโจรผู้ร้ายจริงและ

ประเด็นที่สอง ปัญหาความเสื่อมทางด้านจิตใจ จากการแสวงหาความเจริญด้านวัตถุ หลงใหลวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้คุณค่าด้านจิตใจลดลง และจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่โรงเรียนแยกออกจากวัดทำให้เยาวชนสมัยใหม่ไม่สนใจศาสนา และคำสอนทางศีลธรรม ขาดการอบรมด้านจิตใจจึงส่งผลให้วัยรุ่นขาด ความรับผิดชอบตนเองและสังคม ขาดความซื่อตรงเริ่มจาก พฤติกรรมทุจริตในการสอบเข้าโรงเรียน หรือการเข้าทำงานโดยใช้อำนาจเงิน ดังนั้นเมื่อไปทำธุรกิจก็ไม่มี ความซื่อสัตย์ และขาดความคิดสร้างสรรค์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2545)

การให้ความสำคัญกับสังคมแห่งการเรียนรู้ด้านการศึกษา การยกระดับความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพของประชากรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงาน การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุกเพื่อช่วยให้คนในสังคมพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เพราะมนุษย์มีการเจริญเติบโตและต้องเรียนรู้ นับตั้งแต่ปฏิสนธิตรวบจนสิ้นชีวิต การเรียนรู้ก่อคุณสมบัตินี้ที่พึงประสงค์และบางครั้งเกิดผลในทางเสื่อมและความเสี่ยง (สุนน อมรวิวัฒน์, 2556)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา 4 ได้บัญญัติความหมายของการศึกษาว่าเป็น กระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้ของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้

อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6,7 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

“การจัดการ” (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายหรือแผนที่วางไว้ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business Management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึงบุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร การบริหารจัดการ มีลักษณะวิธีการดำเนินงานเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานองค์การซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด หรือการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล และมีจุดมุ่งหมายคือ การพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้น เจริญก้าวหน้าและมั่นคงขึ้น (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2545)

ใน พ.ศ.2555 กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้มีการพัฒนาการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในรูปแบบและภาพลักษณ์ใหม่ เพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ด้วยการพัฒนาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างบูรณาการโดยได้วางนโยบายและการดำเนินงานแนวใหม่สำหรับเป็นแนวทางในการใช้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2550) ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่ที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินงานมาแต่ยังไม่มีการศึกษาถึงสภาพและปัญหาในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หนกลาง ตามการแบ่งเขตการปกครองของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งมีศูนย์ฯ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง กระจายอยู่ใน 23 จังหวัด ประกอบกับการวิจัยที่ผ่านมายังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่ เพื่อสามารถนำข้อมูลมาใช้ปรับปรุงและเป็นแนวทางในการพัฒนาการ

บริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สุฉิรา ม่วงศรี, 2015)

ประพจน์ อยู่สำราญ กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้วัดมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการศึกษา รัฐบาลควรจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เพราะในกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ทางศาสนา ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และวัดเป็นสถาบันทางสังคม ที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนมาหลายยุคหลายสมัย ให้บุคคลเกิดความรู้คู่คุณธรรมตลอดชีวิต ซึ่งปัจจุบันวัดจำนวนมาก จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประพจน์ อยู่สำราญ, 2555) สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า วัดในพระพุทธศาสนามีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี ระบบการศึกษาสมัยใหม่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้คนไทยห่างไกลออกไปจากวัดมากขึ้นทุกที ทั้ง ๆ ที่วัดยังคงมีภาพของความเป็นผู้ให้อยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากวัด จะเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังเป็นสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามประเพณีดั้งเดิมมาช้านานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของตะวันตก วัดหลายแห่งทั้งในเมืองหลวงและหัวเมือง ได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามวิธีการสมัยใหม่ แต่เมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีการขยายตัวมากขึ้น มีระดับการศึกษาสูงขึ้น และเนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนมีเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระศาสนา มากขึ้น วัดกับโรงเรียนก็แยกออกจากกันจนเกือบสิ้นเชิง พระสงฆ์ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่มากับ ความเจริญสมัยใหม่ ทำให้ขาดสื่อกลางในการรับรู้ร่วมกัน ความเชื่อถือของประชาชนต่อพระสงฆ์ที่เคยนับถือว่าเป็นผู้นำทางปัญญา คำแนะนำสั่งสอนของพระสงฆ์ที่เคยมีค่ายิ่งกลับแปรเปลี่ยนไป บทบาทของวัดและ พระสงฆ์ห่างเหินกับสภาพสังคมและความเจริญที่นับวันจะมีมากขึ้นทุกวัน การที่จะชักนำคนเหล่านั้น ให้เข้าหาหลักธรรมทางศาสนาที่เขายังไม่รู้นั้น (พระราชวรมนี (ประยูร ปยุตโต), 2560)

สรุป

บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ความสามารถของเด็กและเยาวชน ให้มีความเก่งกล้า มีคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีพระสงฆ์และฆราวาสเป็นครูผู้สอนจิตอาสา อีกทั้งพระสงฆ์ยังช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี

บูรณาการระบบการศึกษาสมัยใหม่และหลักธรรมเข้าด้วยกัน ดังนั้นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงกล่าวได้ว่า เป็นศูนย์รวมของ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อย่างแท้จริง สร้างศาสนทายาทที่ดีแก่พระศาสนา สร้างต้นกล้าแห่งคุณธรรมสู่สังคมเพื่อสร้างสังคมงาม และเพียบพร้อมไปด้วยคนดีสืบต่อไป อีกทั้งผู้เขียนบทความขอนำเสนอข้อเสนอแนะ ในเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไว้ว่าควรมีการส่งเสริมการเรียนการสอนของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐให้มากกว่านี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และสนับสนุนพระภิกษุที่เป็นผู้มีบทบาทต่อการจัดการเรียนการสอนของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เอกสารอ้างอิง

- กรมศาสนา. (2560). ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). รายงานการวิจัยสำนักพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กรมการศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ประพจน์ อยู่สำราญ. (2555). การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2547). ธรรมชาติของสรรพสิ่ง: การเข้าถึงความจริงทั้งหมด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.
- พระครูอุทัยปริยัติโกศล. (2560). การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. วารสารวิจัยพุทธศาสตร์, 3(1), 54-68.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2560). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบันหนังสือชุดหลักธรรมเฉลิมพระเกียรติ เล่ม 54/60. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). องค์การและการจัดการ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: Diamond in Business World.
- สุฉิรา ม่วงศรี. (2015). การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 10(3), 480-492.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2556). วิธีการเรียนรู้ : คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน.